

УДК 347.962.6

О.М. ОВЧАРЕНКО,

кандидат юридичних наук

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Анотація. В статті розглянуто питання юридичної відповідальності суддів Конституційного Суду України. Автором проаналізовано стан законодавчого регулювання вказаної сфери суспільних відносин, визначено фактичні підстави, за умови встановлення яких може бути застосовано такий захід відповідальності як звільнення. Увагу також приділено визначенню процедури притягнення судді до відповідальності, а також правових засад виокремлення кола осіб, що мають повноваження приймати в ній участь.

Ключові слова: юридична відповідальність суддів, конституційно-правова відповідальність, звільнення судді з посади, порушення присяги суддею, порушення вимоги щодо несумісності.

Постановка проблеми. У більшості розвинених країн Західної Європи, де діють органи конституційної юрисдикції, посада судді конституційного суду вважається вершиною професійної кар'єри юриста. Судьями таких суддів, як правило, стають найдосвідченіші фахівці з бездоганною репутацією й визначними досягненнями перед суспільством. Для дотримання цього стандарту законодавець передбачає більш жорсткі вимоги до віку й освітньо-кваліфікаційних характеристик суддів органів конституційної юрисдикції. У демократіях Заходу добropорядність суддів та їх служіння громадянському суспільству — усталена політична традиція. Саме тому спеціальні процедури притягнення таких суддів до юридичної відповідальності й не розробляються, а прецеденти звільнення їх з посад є поодинокими.

Проблематика юридичної відповідальності суддів є достатньо дослідже-

ною як в російській (Клеандров М.І. [1], Тіганов А.І. [2]), так і в українській (Виноградова Л.Є. [3], Подкопаєв С.В. [4]) науковій юридичній літературі. Однак, у вказаних роботах приділяється недостатньо уваги суддям конституційної юрисдикції.

Метою нашого дослідження є вивчення підстав та процедури притягнення до юридичної відповідальності суддів Конституційного Суду України (далі — КСУ або Суд).

Викладення основного матеріалу. Статтею 149 Конституції України на суддів Конституційного Суду України поширюються гарантії незалежності й недоторканності, підстави щодо звільнення їх з посади, передбачені ст. 126, і вимоги щодо несумісності, визначені в ч. 2 ст. 127. Отже, суддя КС України може бути звільнений з посади: порушення ним вимог щодо несумісності, порушення присяги й набрання законної сили обвинуваль-

ним вироком щодо нього (пп. 4–6 ч. 5 ст. 126 КУ). Указані положення дублюються у ст. 23 Закону України «Про Конституційний Суд України» [5]. Притягнення судді КС України до кримінальної відповідальності відбувається у порядку, визначеному законом і Конституцією України для всіх суддів. За загальною практикою у світовій практиці правилом, статус судді конституційної юрисдикції не звільняє його від відповідальності за вчинення кримінального правопорушення.

Аналіз положень чинного законодавства (зокрема, законів України «Про Вищу раду юстиції», «Про судючий орган і статус суддів», регламентів ВКС України та ВРЮ) засвідчує, що дисциплінарні санкції в передбаченому для суддів загальної юрисдикції порядку до суддів КС України не застосовуються. Ось чому вирішення концептуального підходу до питань відповідальності суддів КС України вважаємо досить важливим питанням. Відсутність субінституту дисциплінарної відповідальності суддів КС України зумовлена особливим статусом цього Суду в системі поділу державної влади й характеру виконуваних ним функцій. Здійснюючи офіційне тлумачення Конституції й законів України, вирішення питань про відповідність їм законів та інших правових актів, КС України не відправляє правосуддя в його загальноприйнятому розумінні, адже він не вирішує питання про захист або відновлення порушеного права людини, не застосовує засоби індивідуального його захисту. Виконуючи свої повноваження, КС України ухвалює акти конституційного контролю, резолютивна частина яких не містить нормативних приписів. Акти ж офіційного тлумачення Конституції й законів України є інтерпретаційними й не належать до актів нормативного характеру. Можна

стверджувати, що більшість актів КС України містить правові положення, в яких наводиться оцінка іншим правовим приписам. Отже, при постановленні таких актів досить складно виявити умисел судді (або суддів) на вчинення аморальних або протиправних дій. Постановлення зазначених актів завжди пов'язано з викладенням правової позиції судді з певного питання, яка підпадає під захист суддівського імунітету. Закон України «Про Конституційний Суд України» встановлює гарантії процесуальної незалежності при виконанні повноважень судьями КС України. Згідно з ч. 3 ст. 28 цього Закону судді КС України не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання в цьому Суді й у його колегіях, за винятком відповідальності за образу чи наклеп при розгляді справ, прийнятті рішень і дачі висновків КС України. Отже, відсутність субінституту дисциплінарної відповідальності суддів КС України служить додатковою гарантією їх незалежності.

Однак повне усунення можливості відповідальності суддів Конституційного Суду, зокрема, за вчинення кримінальних правопорушень вважаємо недоцільним, що підтверджується досвідом зарубіжних країн. Законодавством останніх передбачається виключення деяких видів відповідальності або ускладнення процедури притягнення до неї суддів конституційної юрисдикції. У низці держав часто повноваження суддів конституційних судів достроково припиняються лише за рішенням самого суду (Грузія, Молдова). У більшості країн суддів конституційної юрисдикції звільняє сам орган, який їх обрав або призначив (голова держави, парламент). Утім у такому разі конституційний суд,

як правило, падає власний висновок щодо такого рішення (Латвія, Естонія, Литва та ін.). Найчастіше цих суддів звільняють за вчинення злочину або грубе порушення Конституції чи присяги судді. Конституції й закони зарубіжних держав установлюють при цьому додаткові вимоги до отримання кваліфікованої більшості при голосуванні в конституційному суді й парламенті з метою підвищення рівня гарантій незалежності й незмінюваності суддів конституційної юрисдикції [6, с. 248]. Приміром, за російським законодавством це передбачається накладення дисциплінарних стягнень на суддів КС РФ, а визначається лише особливий порядок припинення їх повноважень (Федеральний конституційний закон «Про Конституційний Суд РФ» [7]).

Найбільш спірним у практиці вітчизняного державного будівництва є питання звільнення суддів Конституційного Суду України. За ст. 148 Основного Закону країни КС України складається з вісімнадцяти суддів, яких призначає Президент України, Верховна Рада України і з'їзд суддів України (по шість суддів). Суддя КС України призначається строком на дев'ять років без права бути призначеним на повторний строк. Звільняються з посади судді КС України органом, який їх обрав або призначив (ч. 5 ст. 126 КУ). Процедурні аспекти звільнення з посади судді цього Суду визначені розділами X і XI Регламенту КС України [8].

Питання про порушення суддею Конституційного Суду України вимог щодо несумісності розглядається за висновком постійної комісії з питань регламенту й етики цього Суду на його засіданні. У випадку підтвердження факту порушення суддею попереджають про необхідність звільнення

протягом встановленого Судом строку з посади, що визначена як посада за сумісництвом. Якщо суддя не виконав відповідне попередження КС України, матеріали щодо нього направляються на розгляд Верховної Ради України у 3-денний строк від дня закінчення строку попередження (§ 62 Регламенту КС України).

У разі набрання законної сили обвинувальним вироком щодо судді Конституційного Суду України приймається рішення про припинення його повноважень (§ 64 Регламенту КС України).

У § 64 Регламенту КС України визначена еталонна процедура звільнення судді за порушення присяги. Якщо орган, що призначив суддю на посаду до цього Суду, ставить питання про порушення цим суддею присяги, КС України проводить перевірку і за висновком постійної комісії з питань регламенту й етики приймає одне з таких рішень: а) про наявність підстав для розгляду Верховною Радою України питання про звільнення з посади судді КС України, або б) про відсутність підстав для звільнення з посади судді КС України. Таке рішення приймається, якщо за нього проголосувало не менше двадцяти суддів КС України. Рішення КС України про наявність підстав для звільнення з посади судді направляється на розгляд органу, який призначив указанного суддю, у 3-денний строк з дня його прийняття.

Із точки зору застосування вищеведених положень цікавим вбачається аналіз вітчизняних реалій функціонування КС України.

Формально у практиці КС України не було випадків звільнення когось із його суддів за порушення вимог несумісності. Проте варто згадати гучний скандал, пов'язаний зі звільненням трьох суддів цього Суду у 2010 р.

Хоча формулювання підстави для їх звільнення були іншими — йшлося про вимоги щодо їх несумісності й моральної невідповідності посаді судді.

Так, у листопаді 2005 р. з'їзд суддів України за своєю квотою призначив до КС України А. Дідковського, Я. Мачужак та І. Домбровського. При переході на нове місце роботи вони написали заяви про відставку з посад суддів Верховного Суду України. Парламент, розглядаючи ці заяви, ухвалив постанову про звільнення вказаних суддів із формулюванням «у зв'язку з образами судьями КС України». Частина 5 ст. 126 КУ передбачає вичерпний перелік підстав для звільнення суддів з посади, серед яких немає вищезначеної. А. Дідковський, Я. Мачужак та І. Домбровський оскаржили цю постанову парламенту до Верховного Суду України, наполягаючи на зміні підстави їх звільнення — у зв'язку з виходом у відставку. Справа в тому, що за законодавством про статус суддів, яке діяло на той час, суддя, який має право на відставку, звільняючись, отримував вихідну допомогу в розмірі місячного заробітку за останньою посадою за кожний повний рік роботи на посаді судді, але не менше 6-місячного заробітку (п. 3 ст. 43 Закону України «Про статус суддів» 1992 р [9]). У листопаді 2009 р. Верховний Суд України ухвалив остаточне рішення і зобов'язав Верховну Раду України переглянути свою постанову і привести її у відповідність до Основного Закону. У мотивувальній частині постанови ВС України вказувалося, що «статус судді та судді у відставці мають правові відмінності між собою, а саме суддя, який реалізував своє право на відставку, не може відправляти судочинство в судах України, зокрема у КС України». 20 травня 2010 р. парламент виконав рішення ВС України,

змінивши формулювання звільнення вищезначених суддів. Відповідно до ч. 5 ст. 43 чинного на той момент Закону України «Про статус суддів» (1992 р.) повторне обрання на посаду судді було підставою для припинення відставки суддів. Дана ситуація набула широкого суспільного розголосу, тому у вересні 2010 р. А. Дідковський, Я. Мачужак та І. Домбровський вимушені були подати заяви про відставку з посад суддів КС України [10; 11]

Оскільки юридичний факт, який не дозволяє перебування на посаді судді КС України, було встановлено вже після призначення вказаних суддів на їх посади, він міг стати підставою для застосування заходів юридичної відповідальності у вигляді позбавлення відповідного статусу судді органу конституційної юрисдикції. Проте добровільне зняття із себе повноважень судді КС України має кваліфікуватися як самостійне усунення невідповідності посаді. Одночасно із цим зникає і фактична підстава для притягнення судді до юридичної відповідальності у вигляді примусового зняття його з посади.

Проблематика звільнення суддів КС України за порушення присяги є ще складнішою. За ст. 17 Закону «Про Конституційний Суд України» суддя цього Суду при вступі на посаду складає присягу такого змісту: «Урочисто присягаю чесно і сумлінно виконувати високі обов'язки судді КС України, забезпечувати верховенство Конституції, захищати конституційний лад держави, конституційні права та свободи людини і громадянина». Судді присягають на врочистому засіданні Верховної Ради України за участю Президента, Прем'єр-міністра й Голови Верховного Суду України або осіб, які виконують їх повноваження.

На жаль, законодавство, яке регламентує правовий статус суддів КС

України, не надає сутнісних ознак порушень, які слід кваліфікувати як порушення присяги судді. Спірним залишається й питання про поширення положень на суддів цього Суду ч. 2 ст. 32 Закону України «Про Вищу раду юстиції», в яких роз'яснюються види порушень суддівської присяги. З одного боку, на цих суддів повноваження ВРЮ, яка вирішує питання щодо внесення клопотання про звільнення суддів судів загальної юрисдикції за порушення присяги, не поширюються. А з другого — згідно з ч. 1 ст. 18 Закону України «Про Конституційний Суд України» статус судді КС визначається Конституцією, цим Законом і законами України про статус суддів. Закон України «Про Вищу раду юстиції», безумовно, є частиною законодавства, яке регламентує статус суддів. Незважаючи на те, що присяга суддів КС України текстуально відрізняється від присяги, яку складають при вступі на посаду судді судів загальної юрисдикції (за ст. 55 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»), її сутність залишається незмінною. Навіть якщо вважати, що на суддів КС України не поширюються ознаки порушення суддівської присяги, викладені у ч. 2 ст. 32 Закону України «Про Вищу раду юстиції», це не виключає можливості їх звільнення за цією підставою.

У практиці КС України мали місце два випадки звільнення суддів за порушення присяги. Обидва відбулися не за процедурою, визначеною § 64 Регламенту КС України, а за ініціативою органу, який формує склад цього Суду. У квітні 2007 р. Президент України В. Ющенко видав Указ № 264/2007 «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України» [496], який народні депутати оскаржили до КС України. Було відкрито провад-

ження по справі у формі невідкладного конституційного провадження. Суддею-доповідачем призначено заступника Голови КС України С. Станік. На початку розгляду справи деякі судді суду заявили про тиск на них. Президент своїми указами від 30 квітня, 1 та 10 травня 2007 р. звільнив трьох суддів цього Суду — С. Станік, В. Іващенко й Голову КС України В. Пшеничного — за порушення присяги [507; 508; 509], а 21 травня він звернувся до Голосіївського районного суду м. Києва з позовом про визнання протиправними дій вказаних осіб. Однак суд у відкритті провадженні по справі відмовив. Більше того, ці події супроводжувалися звинуваченням суддів КС України в корупційних діях. Пізніше звільнені главою держави судді оскаржували своє звільнення в судовому порядку, але ніхто з них більше не працював у КС України [12]. Щоправда, С. Станік після відповідного судового рішення була відновлена (майже через 3 роки) на посаді судді КС України указом Президента України В. Януковича від 28 квітня 2010 р., але наступного дня (29 квітня 2010 р.) було видано указ Президента про її звільнення із цієї посади у зв'язку із заявою про відставку [14]. Формулювання стосовно звільнення суддів В. Пшеничного та В. Іващенко змінив ще Президент В. Ющенко у червні 2007 р., скасувавши свої попередні укази й відправивши цих осіб у відставку [14].

Оцінюючи описану вище ситуацію, треба відзначити декілька моментів. Тодішній Президент, звільняючи суддів КС України, керувався п. 22 ст. 106 Основного Закону, який діяв на той час і який було змінено у процесі політичної реформи 2004 р. Указана норма надавала главі держави право призначати на посади і звільняти з

них третину складу Конституційного Суду України. Аналогічне право було надано й Верховній Раді України (п. 26 ст. 85 КУ). У первинній редакції Основного Закону України парламент і глава держави уповноважені призначати третину складу КС України. Відтак редакція Конституції, сформульована під час політичної реформи 2004 р., фактично надає можливість відзиву судді, призначеного за квотою Президента або Верховної Ради України. Утім існують ще положення п. 5 ч. 5 ст. 126 КУ, який передбачає підстави звільнення суддів органом, що їх обрав або призначив, і ст. 149 КУ, що поширює ці підстави й на суддів конституційної юрисдикції. Отже, наявна суттєва законодавча прогалина щодо регулювання процедури звільнення суддів конституційної юрисдикції за порушення ними присяги.

Інший резонансний випадок, пов'язаний із відповідальністю суддів КС України, мав місце в лютому 2014 р. Відповідно до постанови Верховної Ради України від 24 лютого 2014 р. за № 775-VII «Про реагування на факти порушення суддями Конституційного Суду України присяги судді» було достроково припинено повноваження п'яти суддів КС України, обраних за квотою парламенту, у зв'язку з порушення ними присяги. Окрім того, парламент запропонував в. о. Президента України і з'їзду суддів України достроково припинити повноваження суддів, призначених за відповідними квотами, за порушення присяги [15]. Ця постановка була негайно виконана в частині, що стосувалася суддів, обраних Верховною Радою України. Підставою для ухвалення такого рішення парламентом стало Рішення КС України від 30 вересня 2010 р. № 20-рп/2010, яким було скасовано конституційну реформу 2004 р. й відновлено дію Конституції

України в редакції 1996 р. Звільнення суддів КС України відбувалося без дотримання процедури, передбаченої Регламентом цього Суду, а також на фоні бурхливих подій, пов'язаних із громадськими заворушеннями й політичними перетвореннями. Ця ситуація виявила недоліки нормативного регулювання процедури звільнення суддів Конституційного Суду України за порушення присяги.

Пізніше проти суддів КС України, які голосували за Рішення від 30 вересня 2010 р., були відкриті кримінальні провадження за ст. 375 КК України — постановлення завідомо неправосудного рішення.

У березні 2014 р. Міжнародна комісія юристів засудила звільнення і кримінальне переслідування цих суддів КС України на підставі тлумачення ними закону в судових рішеннях як таке, що суперечить фундаментальним засадам незалежності суддів і верховенства права. Особливе задоволення іноземців викликала відсутність справедливого розслідування, під час якого мають бути дотримані права суддів, у тому числі і право на захист, яке передувало б звільненню їх із посад.

Першого квітня 2014 р. збори суддів КС України затвердили Висновок постійної комісії з питань регламенту та етики цього Суду щодо підстав про припинення повноважень і звільнення з посад суддів Конституційного Суду України за порушення присяги судді, в якому було зафіксовано, що в діях суддів, які ухвалювали Рішення від 30 вересня 2010 р., немає ознак порушення присяги [16].

Надаючи оцінку вказаній ситуації, передусім укажемо, що мав місце прецедент колегіальної відповідальності суддів. У той же час не всі судді пошели покарання за це колегіальне Рішення з огляду на те, що в законо-

давстві бракує механізму координації дій суб'єктів, які формують склад КС України. Слід також звернути увагу на недотримання гарантій належної правової процедури при ухваленні вказаної постанови Верховної Ради України від 24 лютого 2014 р. За міжнародними стандартами судді, які здійснюють тлумачення закону, не повинні притягатися до відповідальності (дисциплінарної й кримінальної) за правову позицію, висловлену ними по справі. Це суперечить усім фундаментальним правовим принципам, зокрема, верховенству права й незалежності суддів.

Окрім того, вітчизняні реалії вказують на політичне забарвлення переважної більшості кадрових рішень, пов'язаних із суддями Конституційного Суду України. *Політична відповідальність суддів, на наше переконання, суперечить правовому статусу цих посадових осіб й завжди поєднується з елементами тиску на них при відправленні правосуддя, що є неприпустимим у правовій державі.*

Для вирішення порушеної проблеми є сенс застосувати досвід Російської Федерації, законодавство якої досить детально прописує процедуру звільнення суддів Конституційного Суду РФ. Статтею 18 Федерального конституційного закону «Про Конституційний Суд РФ» від 21 липня 1994 р. встановлені такі не реабілітуючі підстави припинення повноважень судді: а) вчинення ним проступку, який порочить честь і гідність судді; б) продовження суддею занять або вчинення ним дій, не сумісних з його посадою, незважаючи на попередження з боку КС РФ; в) неучасть судді в засіданнях КС або ухилення від голосування понад двох разів без поважних причин. Припинення повноважень судді Конституційного Суду РФ за вказаними підставами здійснюється Радою Феде-

рації за поданням КС РФ, ухваленому більшістю не менше двох третин від загальної кількості суддів [384].

Детально процедура ухвалення вказаного рішення визначена в Регламенті Конституційного Суду РФ (§13 і 19) [558]. Так, засідання КС РФ щодо розгляду питання про припинення повноважень судді цього Суду призначається Головою Суду не пізніше 14 днів від моменту виявлення обставин, що свідчать про наявність для цього підстав. Суддя, порушення якого розглядається, може надати Голові КС письмові або усні пояснення. Письмові пояснення судді зачитуються на відповідному засіданні Суду, усні він оголошує самостійно. Також заслуховується суддя (або судді), якому доручалася попередня перевірка отриманих про порушення даних, або збирання додаткових матеріалів, необхідних для вирішення питання по суті. Суддя, про припинення повноважень якого порушено питання, при розгляді КС РФ його справи може користуватися допомогою уповноваженого ним представника. Для перевірки обставин, пов'язаних із припиненням повноважень цим неправомірних дій, Конституційний Суд для кожного випадку утворює із числа суддів комісію і визначає строк її роботи, по закінченні якого відповідне питання виноситься на розгляд КС. При вирішенні питання про припинення повноважень судді на голосування ставиться спочатку пропозиція зберегти за суддею його повноваження, а потім — пропозиція припинити повноваження судді і внести до Ради Федерації відповідне подання. Прийняття першої пропозиції виключає постановку на голосування другої. У випадку рівності кількості голосів, поданих за припинення повноважень судді і проти цього, а також якщо жодна із пропозицій не отримала необ-

хідної більшості голосів, за суддею зберігаються його повноваження.

Висновки. Викладене дозволяє констатувати невідповідність чинного законодавства України, яким визначається порядок притягнення суддів Конституційного Суду України до юридичної відповідальності, вимозі недвозначності, зрозумілості й чіткості, що є складником принципу верховенства права. Регламент КС України не може наділяти орган конституційної юрисдикції більш широким обсягом повноважень порівняно із приписами Конституції України. Сьогодні в наявності маємо ситуацію, коли Регламент КС України фактичною підставою ініціювання питання про притягнення судді до відповідальності у вигляді звільнення з посади називає відповідне рішення самого КС України, за яке мають проголосувати не менше дванадцяти суддів цього Суду.

Вважаємо, що вказаний законодавчий припис повинен тлумачитися виключно у світлі конституційних приписів, а тому слід виходити з такого його розуміння: відповідне

рішення КС України про наявність підстав для притягнення судді КС України до відповідальності у виді звільнення з посади не може сприйматися як обов'язкова передумова для застосування певних негативних наслідків. Орган, яким було обрано або призначено суддю на посаду до КС, може реалізувати вказане своє повноваження незалежно від того, чи мало місце таке рішення КС України і чи дійсно за нього віддали свої голоси не менше дванадцяти суддів КС України. Проте це не позбавляє можливості орган конституційної юрисдикції за наявності відповідних підстав розглянути питання про звільнення судді з посади, а в разі підтримання такого рішення необхідно чисельністю суддів КС України – ініціювати його розгляд перед органом, уповноваженим на звільнення судді. У той же час рішення КС України щодо наявності підстав для звільнення одного із його суддів не може вважатися юридично обов'язковим для органу, наділеного повноваженням на його звільнення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Клеандров М.И. Ответственность судьи : монография / М.И. Клеандров. — М. : Норма. — ИНФРА-М, 2011. — 576 с.
2. Тигапов А.И. Юридическая ответственность судей в Российской империи во второй половине XIX — начале XX вв. / А.И. Тигапов // История гос-ва и права. 2010. № 22. С. 19-24.
3. Виноградова Л.Є. Юридична відповідальність суддів загальних судів України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. — судоустрій; прокуратура та адвокатура / Л.Є. Виноградова. — О., 2004. — 19 с.
4. Подкопаев С.В. Дисциплинарна відповідальність суддів: сутність, механізм реалізації : монографія / С.В. Подкопаев. — Х. : ВД «Інжек», 2003. — 192 с.
5. Про Конституційний Суд України : Закон України від 16.10.1996 р., № 422/96 // Відом. Верхов. Ради України. 1996. № 49. Ст. 272.
6. Витрук Н.В. Конституционное правосудие. Судебно-конституционное право и процесс : учеб. пособ. / Н.В. Витрук. 3-е изд., перераб. и доп. М. : Норма: ИНФРА-М, 2010. — 529 с.
7. О статусе судей в РФ : Закон РФ от 26 июня 1992 г., № 3132-1 // Ведом. Верхов. Совета РФ от 30 июля 1992 г., № 30. — Ст. 1792.

8. Регламент Конституційного Суду України : затв. рішенням КСУ від 5.03.1997 р. // Офіц. сайт КСУ України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list.jsessionid=C555AC7568DEEBFE5445A7F172A82FF4?currDir=10711>. — Заголовок з екрану.
9. Про статус суддів : Закон України від 15.12.1992 р., № 2862 XII // Відом. Верхов. Ради України. 1993. № 8. Ст. 56.
10. Пайєм М. Суддівська ненаситність на службі Віктора Януковича / М. Пайєм // Укр. правда. — 14 вересня 2010 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2010/09/14/5382062/>. — Заголовок з екрана.
11. Судьи КС Украины ушли в отставку из-за денег, а не политики — В. Литвин // Юрид. практика: лента новостей. — 2010. — от 10 сент. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pravo.ua/news.php?id=0022899>. — Заголовок з екрану.
12. Про звільнення С. Стапак з посади судді КС України : Указ Президента України від 29.04.2010 р., № 587/2010 // Офіц. вісн. Президента України. 2010. № 15. Ст. 556.
13. Конституционный Суд Украины возглавил А. Стрижак [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://top.rbc.ru/politics/10/07/2007/108825.shtml>. — Заголовок с екрану.
14. Ющенко підписав укази про звільнення Івашенка та Пшеничного з посад суддів КС України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://newsru.ua/ukraine/19jun2007/ksa.html>. — Заголовок з екрану.
15. Про реагування на факти порушення судьями Конституційного Суду України присяги судді : Постанова ВР України від 24.02.2014 р., № 775-VII // Відом. Верхов. Ради. 2014. № 12. Ст. 201.
16. Висновок постійної комісії з питань регламенту та етики КС України щодо підстав про припинення повноважень та звільнення з посад суддів КС України за порушення присяги судді від 1 квітня 2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/publish/article/245664>. — Заголовок з екрану.

Овчаренко Е.Н.

К вопросу об ответственности судей Конституционного Суда Украины.

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы юридической ответственности судей Конституционного Суда Украины. Автором проанализировано состояние законодательного регулирования указанной сферы общественных отношений, определены фактические основания, при установлении которых к судье Конституционного Суда Украины может быть применена такая мера ответственности как увольнение. Внимание также уделено определению процедуры привлечения судьи к ответственности и правовым основам установления круга лиц, имеющих полномочия принимать в ней участие.

Ключевые слова: юридическая ответственность судей, конституционно-правовая ответственность, увольнение судьи, нарушение присяги судей, нарушение требования о несовместимости.

Ovcharenko O.M.

Legal Liability of the Judges of the Constitutional Court of Ukraine.

Summary. The article discusses the legal responsibility of the judges of the Constitutional Court of Ukraine. The author analyzes the legislative regulation of this sphere of social relations, to determine the actual grounds of bringing the judges of the Constitutional Court of Ukraine under responsibility (for instance how can they be dismissed). The author also analyzes procedural aspects of judicial liability.

Keywords: legal liability of judges, constitutional legal responsibility, the judge dismissal, the violation of the incompatibility requirements.